

Yttrande över departementspromemorian Ett höjt försörjningskrav för arbetskraftsinvandrare (Ju2023/00106)

Till Justitiedepartementet
Enheten för migrationsrätt

Stockholm den 15 juni 2023

Flyktinggruppernas Riksråd, FARR, avvisar bestämt förslaget att införa en lägsta lön på 26 500 kr för arbetskraftsinvandrare.

FARR:s synpunkter i sammanfattning:

- Förslaget syftar till att försvåra den arbetskraftsinvandring som Sverige behöver och försämrar villkoren för dem som redan befinner sig här.
- Farorna för personer med skyddsskäl ökar eftersom möjligheten att ta sig till Sverige som arbetskraftsinvandrare kraftigt försämras eller helt försvinner
- Det blir väsentligt svårare att kombinera arbete med studier, vilket försämrar möjligheterna till språkinläring och integration.
- Förslagets fokus är missriktat när det gäller att skydda särskilt utsatta arbetstagare och riskerar öka klyftorna på arbetsmarknaden mellan arbetstagare från tredjeländ och övriga samt mellan kvinnor och män.
- Regeringen har inte tillräckligt beaktat konsekvenserna av förslagen för enskilda individer, mindre företag, vissa kommuner och regioner samt för samhällsutvecklingen i stort.

Analys och argument:

Sämre villkor på arbetsmarknaden

Regeringen föreslår att en arbetskraftsinvandrare ska ha en lön som uppgår till minst 80 procent av den medianlön som enligt SCB gäller i Sverige vid tiden för ansökan för att beviljas arbetstillstånd. Det motsvarar idag 26 500 kr. Nuvarande regler säger att inkomsten måste vara av sådan storlek att personen inte behöver försörjningsstöd, vilket enligt Migrationsverket motsvarar minst 13 000 kr i månaden. Förslaget innebär alltså mer än en fördubbling av den inkomst som krävs för att en person ska beviljas arbetstillstånd. Det innebär att en betydande del, mer än en fjärdedel, av alla arbetskraftsinvandrare som idag finns på den svenska arbetsmarknaden inte uppnår de nya lönekraven. När deras arbetstillstånd löper ut kan de inte förlängas om inte lönerna höjs till den

krävda nivån, och personerna i fråga kommer att förlora rätten att stanna i Sverige.

Ökad osäkerhet för asylsökanden och ungdomar i utbildning

Det framgår inte av promemorian vilka konsekvenser ett ökat försörjningskrav för arbetskraftsinvandrare kan få för asylsökande och ungdomar som inte är svenska medborgare eller har permanent uppehållstillstånd och som idag utbildar sig inom yrken där ingångslönerna ligger långt under 26 500 kr i månaden. Det gäller till exempel yrken inom vård och omsorg och flera serviceyrken. Exempelvis är den genomsnittliga ingångslönen för ett vårdbiträde mindre än 18000 kr i månaden och det är först efter flera år i karriären som medellönen överstiger 26000 kr. Inte heller undersköterskor klarar gränsen. Det finns yrken som kräver akademisk utbildning men där ingångslönerna ändå ligger under den föreslagna nivån.

Sämre möjligheter för personer med skyddsskäl

Att beviljas arbetstillstånd är en av få säkra flyktvägar till Sverige. En ansökan om arbetstillstånd ska som huvudregel göras från utlandet, i motsats till en asylansökan som ska göras i Sverige. I stället för att riskera livet på vägen till Sverige väljer därför en del av dem som har skyddsskäl att ansöka om arbetstillstånd för att kunna göra en säkrare resa. Genom den höga lönenivå som nu föreslås stängs den möjligheten för de allra flesta.

Integrationen riskerar försämrats

En inkomst på minst 26 500 kr i månade ska gälla även för deltidsarbete. Det innebär att arbetskraftsinvandrare generellt får det svårare att kombinera arbete med studier i svenska, vilket är negativt för språkinläring och integration. På sikt kan det också innebära att det tar längre tid att få permanent uppehållstillstånd eftersom det även ska införas krav på en viss språknivå i svenska för att få permanent uppehållstillstånd. Eftersom det är fler kvinnor än män som arbetar deltid kommer förslaget att drabba kvinnor hårdare än män.

Förslaget stoppar inte exploatering och missbruk av utländsk arbetskraft

Regeringen anför att en kraftig höjning av minimilönen för arbetskraftsinvandrare skulle motverka exploatering av arbetstagare och samtidigt attrahera en mer eftersökt kvalificerad arbetskraft. Men det kommer varken att stoppa arbetskraftsexploatering eller främja s.k. kvalificerad arbetskraftsinvandring. Det fusk med löner och annat missbruk som förekommer idag inom vissa branscher drabbar oftare andra grupper av arbetstagare med utländsk bakgrund, som t.ex. papperslösa, än arbetskraftsinvandrare som arbetar med stöd av sjätte kapitlet i utlänningslagen. Det fusk som ändå förekommer i den gruppen går ofta till så att den sökande tvingas betala tillbaka en del av lönen eller liknande arrangemang. Sådana upplägg träffas inte av den föreslagna ändringen. För att stävja missbruk krävs mer riktade insatser. Det gäller även för att locka en eftertraktad kvalificerad arbetskraft, där forskning visar att lönen är ett ganska trubbigt verktyg.

Det saknas en konsekvensanalys

Det pågår en utredning om behovsprövad arbetskraftsinvandring som handlar om hur upptäckten av dold exploatering av arbetskraftsinvandrare kan effektiviseras (Ju 2022:11). I tilläggsdirektiv anges

att det bl.a. ska ske genom krav på en viss lönenivå som beräknas i den rådande medianlönen i Sverige. Utredningen ska vara klar 31 januari 2024. Det är oklart varför regeringen väljer att föregå utredningens förslag och den konsekvensanalys som då kommer att presenteras.

Enligt den arbetskraftsreform som genomfördes 2008 har människor utanför EU/EFTA rätt att komma till Sverige för att arbeta om de erbjuds anställning. Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd gäller så länge arbetet varar och under en bestämd tid, men kan förlängas till fyra år, eller i vissa fall sex år, om kraven för att få bo kvar i Sverige är uppfyllda. Efter minst fyra år med arbetstillstånd kan uppehållstillståndet bli permanent om ytterligare villkor uppfylls. För att tillståndet ska förlängas krävs att villkoren varit uppfyllda under anställningstiden. De arbetskraftsinvandrare som inte får förlängt arbetstillstånd på grund av ändrade regler kommer att sakna giltig grund att bo kvar i Sverige, och kan utvisas trots att de bosatt sig och arbetat helt legalt.

Regeringens uttalade syfte med promemorian ”Ett höjt försörjningskrav” är att ”motverka arbetskraftsinvandringen till de lägst betalda yrkena för att förhindra konkurrens med låga löner och utnyttjande av arbetskraftsinvandrare”. Samtidigt säger man att det är relativt få inom dessa yrken som skulle drabbas av det nya regelverket. Men det finns forskning som visar på motsatsen och att det finns flera fördelar med ett inflöde av utländsk arbetskraft med relativt låga kvalifikationer. Arbetskraftsinvandrare och deras familjer bidrar också med skatter och självförsörjningsgraden bland dem är i det närmaste 100 procent, visar en kartläggning från 2021. Det är uppenbart att vården på många håll i Sverige skulle kollapsa utan den utlandsfödda personalen.

Så frågan är varför regeringen har så bråttom att genomföra en lagändring och inte vill invänta den pågående utredningens förslag.

Regeringens förslag framstår mer som ovärdig signalpolitik än en seriös ambition att komma tillrätta med de missförhållanden som råder på den svenska arbetsmarknaden. Förslaget drabbar inte bara enskilda individer och deras familjer utan också företag och andra arbetsgivare som inte kan behålla eller nyanställa arbetskraft. På sikt kan förslaget leda till sämre integration och en mer negativ samhällsutveckling.

Undertecknat

Terje Holmgren, ordförande

I detta ärende har FARR:s arbetsutskott beslutat.

I beredningen har Karin Nilsson Kelly och Sanna Vestin deltagit.